

Nr 694

Av herr Bohman m.fl., i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner nr 81, angående anslag till industriell verksamhet i Töre kommun och nr 105, angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1960/61.

(Lika lydande med motion nr 583 i Första kammaren)

Kommunen Töre i Norrbotten har under 1950-talet brottats med allvarliga sysselsättningssvårigheter. Sedan det blev uppenbart att det största företaget i kommunen, Törefors AB, som under flera år på grund av svårighet att få råvara i tillräcklig mängd inte hade kunnat hålla sin arbetsstyrka fullt sysselsatt, vid årsskiftet 1953/54 skulle upphöra med sin verksamhet — sågverksrörelse och wallboardsfabrikation — uppdrog regeringen åt särskilda sakkunniga att utreda vilka åtgärder som erfordrades för att lösa sysselsättningsproblemen. I anledning av förslag från denna utredning vidtogs vissa åtgärder för att förbättra sysselsättningsläget i kommunen. Bl.a. överfördes Törefors AB i Statens skogsindustriers ägo i förhoppningen att detta bolag skulle kunna fortsätta den skogsindustriella verksamheten i en omfattning som ur arbetsmarknadssynpunkt tedde sig önskvärd.

Efter övertagande av Törefors AB uppehöll ASSI i viss omfattning driften av den tidigare sågverksrörelsen, medan däremot tillverkningen av wallboard ansågs sakna ekonomiska förutsättningar. Det visade sig emellertid svårt att förse sågverket med erforderlig kvantitet sågtimmer, och ASSI konstaterade efter hand att en tillräcklig sågtimmerstillförsel inte i längden kunde upprätthållas. Bolaget varslade därför om nedläggning av driften vid sågverket. Handelsministern godtog bolagets bedömning av läget men ansåg sig av sysselsättningspolitiska skäl inte kunna gå med på att sågverksdriften, vilken sysselsatte inemot 50 arbetare, upphörde innan någon annan industriell verksamhet av motsvarande omfattning kommit till stånd i kommunen.

På anmodan av departementschefen har ASSI undersökt olika möjligheter att i kommunen taga upp ny industriell verksamhet i stället för sågverksdriften. Efter undersökningar som företogs 1959 anförde bolaget i en framställning till Kungl. Maj:t att det saknades ekonomiska förutsättningar för produktion av bl.a. mineralull. Efter nya undersökningar synes bolaget emellertid ha ändrat uppfattning. I en promemoria som avgavs till

Kungl. Maj:t i början av innevarande år säger nämligen bolaget, att det i Töre föreligger rimliga ekonomiska förutsättningar för produktion av mineralull och mineralullsplattor.

I anslutning till denna PM föreslår departementschefen i proposition nr 81, att Törefors AB skall ombildas till ett av staten direktägt bolag för tillverkning av mineralullsplattor. Denna verksamhet beräknas ge sysselsättning åt 55 arbetare jämte arbetsledare och kontorspersonal. Enligt förslaget skall i det nya bolaget under en första etapp investeras en miljon kronor. Därefter skall en försökstillverkning äga rum, för vilken beräknas en statlig subvention på 300 000 kronor. Sedan de produktionstekniska förutsättningarna blivit bättre klarlagda, skall utbyggnaden fullföljas med ytterligare investeringar till ett belopp av 2,5 miljoner kronor. Investeringarna i både första och andra etappen avses bli finansierade med statliga lån, som tills vidare skall vara ränte- och amorteringsfria.

Departementschefen gör gällande, att det trots viss osäkerhet finns förutsättningar för ett under rådande förhållanden godtagbart ekonomiskt resultat. Några närmare kalkyler härutinnan redovisas emellertid inte. Departementschefen förutsätter således, att riksdagen skall medverka till att ett nytt företag startas utan att ha fått tillfälle att studera de beräkningar, som ligger till grund för den nya verksamheten. Endast vederbörande utskott skall få tillgång till mera detaljerade kalkyler. Övriga riksdagsledamöter måste, utöver en upplysning från ASSI att man synes kunna påräkna ett överskott före kapitalkostnader (avskrivningar och räntor) om ca 500 000 kronor per år, nöja sig med de bedömningar som redovisas av departementschefen.

Enligt vår uppfattning måste allvarliga erinringar göras mot det nu framlagda förslaget. Den utredning som det grundar sig på är i många avseenden otillräcklig. De tekniska betingelserna för produktionen av mineralull och mineralullsplattor är oklara och marknadsläget för de nya produkterna tycks inte ha varit föremål för några mer ingående undersökningar. Departementschefen nämner att mineralullsplattan är en förhållandevis ny produkt, som i Sverige framkommit endast i ringa omfattning men för vilken intresset synes vara stigande. Av uppgifter som lämnats oss under hand framgår emellertid, att mineralullsplattor sedan några månader tillverkas av Karlholms bruk, som äges av Kooperativa förbundet, och att Svenska cellulosa AB beräknar att inom ett år sätta i gång en tillverkning av samma slag. Även från ytterligare håll förberedes produktion av den aktuella varan.

Åtskilliga faktorer är vidare så osäkra att man uppenbarligen får räkna med betydande förlustrisker. Även departementschefen hyser synbarligen farhågor i detta avseende. Han döljer inte att projektet är riskfyllt och man kan även framläsa av hans resonemang i propositionen att han hyser tvi-

vel om företagets framtida möjligheter. Marknadsläget för den ifrågavarande produkten är inte mera ingående undersökt och de tekniska betingelserna måste ytterligare klarläggas genom försökstillverkning. Vidare får beaktas, anför departementschefen, att en fabrik i Törefors redan av geografiska skäl befinner sig i ett förhållandevis ogynnsamt konkurrensläge. Det risktagande som ett genomförande av det föreslagna projektet innebär är emellertid, anser han, fullt försvarligt mot bakgrunden av de särskilda förhållanden av arbetsmarknadspolitisk natur som föreligger i kommunen. Med hänsyn till dessa finner han det även motiverat att i enlighet med önskemål från ASSI överflytta ägaransvaret för den nya verksamheten och därmed det direkta risktagandet från detta bolag till staten. Meningen är dock att ASSI skall svara för uppbyggnaden av det nya företaget och även på längre sikt lämna detta tekniskt och kommersiellt bistånd.

Enligt vår uppfattning borde riksdagen med hänsyn till regeringens tidigare misslyckade försök att lösa sysselsättningsfrågorna i Töre kommun nu ta bestämd ställning till de föreliggande problemen och göra klart för kommunen vilka åtgärder den kan påräkna från statens sida i sina ansträngningar att lösa arbetsmarknadsproblemen. I detta syfte borde regeringen ha givit riksdagen en ingående redogörelse för sysselsättningssvårigheterna i kommunen och även satt in dessa i det större sammanhang som utgöres av Norrbottens arbetsmarknad och näringsliv. I stället för den grundliga penetration av sysselsättningsfrågorna som hade varit att vänta har regeringen emellertid begränsat sig till att framlägga ett förslag som snarast utgör en fortsättning på de kortsiktiga lösningar, som har präglat regeringens tidigare åtgärder för att komma till rätta med arbetslösheten i kommunen.

Vi kan för vår del inte tillstyrka att Kungl. Maj:ts förslag i sitt nuvarande skick lägges till grund för riksdagens beslut. Först i den mån mera ingående utredningar av ASSI skulle stärka tilltron till det nya projektet bör det komma till utförande. För detta ändamål erfordras emellertid inte bildandet av ett nytt statligt bolag. Både tekniska och kommersiella skäl talar enligt vår mening för att den föreslagna tillverkningen bör, om den kommer till stånd, ske inom ramen för ASSI:s ordinarie produktion.

För den händelse det efter nya utredningar skulle visa sig omöjligt för ASSI att bereda arbetsstyrkan vid sågverket sysselsättning inom kommunen, bör det ankomma på bolaget att i samarbete med arbetsmarknadsmyndigheterna undersöka möjligheterna att erbjuda personalen anställning vid bolagets övriga företag. Det finns nämligen enligt vår uppfattning ingen anledning att i fråga om Töre kommun frångå den rörliga arbetsmarknadspolitik, som i princip accepterats av såväl arbetsmarknadens parter som statsmakterna. I den mån särskilda kostnader skulle uppkomma för att underlätta omplacering av arbetskraften vid sågverket till andra platser

och sysselsättningar måste staten vara beredd att bära dessa. De får då betraktas som rent sociala utgifter som bör redovisas på driftbudgeten. Med hänsyn till omständigheterna i detta fall kan emellertid utöver de former av rörelsestimulans som för närvarande utgår — respennning, familjebidrag och starthjälp — särskilda åtgärder visa sig nödvändiga.

Av skäl som ovan angivits avstyrker vi förslaget i proposition nr 81 och förordar att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer, att frågan om produktion av mineralullsplattor i Töre kommun överlämnas till ASSI för ny utredning, denna gång med utgångspunkt från att den nya verksamheten skall drivas i bolagets egen regi. För den händelse ASSI skulle komma att avstyrka sådan produktion och i stället förorda en omplacering av arbetskraften vid sågverket till andra arbetsplatser, bör det ankomma på bolaget att i samråd med arbetsmarknadsmyndigheterna ange vilka åtgärder som erfordras från statsmakternas sida för att underlätta omflyttningen.

Under åberopande av vad ovan anförts hemställer vi,
att riksdagen måtte

- 1) avslå Kungl. Maj:ts propositioner nr 81 och 105 i vad de avser anslag till industriell verksamhet i Töre kommun;
- 2) i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att AB Statens skogsindustrier måtte anmodas utreda dels förutsättningarna för produktion i egen regi av mineralullsplattor i Töre kommun och dels, i andra hand, möjligheterna att omplacera arbetskraften vid Törefors sågverk till andra arbetsplatser i Norrbotten.

Stockholm den 5 april 1961

Gösta Bohman

Tage Magnusson

Hans Nordgren